

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук

Кафедра лісового та аграрного менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Пралісові екосистеми

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма Лісове господарство

Спеціальність Н4 Лісове господарство

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна
медицина

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 10 від 25 червня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Пралісові екосистеми
Викладач (-і)	Клід Віктор Васильович
Контактний телефон викладача	0955672682, 0963659219
E-mail викладача	viktor.klid@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультування проводиться за розкладом консультацій викладача, який розміщений на інформаційному стенді кафедри
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Дисципліна «Пралісові екосистеми» вивчається для формування у студентів теоретичних знань та практичних навичок в: термінології, поняттях і в історії розвитку науки про праліси; класифікації пралісів та їх поширенню в Україні; особливостях структури пралісових екосистем різної складності; методиці вивчення структури і динаміки пралісів; особливостях виділення в пралісах стадій їх розвитку; розумінні критеріїв та індикаторів ідентифікації пралісів; організації проведення робіт з ідентифікації пралісів; інтерпретації результатів вивчення пралісів; документів і етапів створення пралісових пам'яток природи; використання результатів досліджень пралісів в практиці лісового господарства. Особливістю вивчення даної дисципліни є те, що значна увага приділяється засвоєнню практичних навичок з ідентифікації пралісів і вивчення їх структури, а також – способів наукової інтерпретації отриманих результатів вивчення пралісів. Вивчення дисципліни «Пралісові екосистеми» базується на знаннях з дендрології, лісознавства, лісівництва і лісовпорядкування, які студентами отримали на освітньому рівні «бакалавр», а кінцева ціль її вивчення – використання результатів досліджень пралісів на підприємствах лісового господарства для покращення організації робіт, а також – для підвищення професійного рівня майбутніх фахівців цієї галузі.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою курсу "Пралісові екосистеми" є надання студентам та фахівцям глибоких теоретичних знань і практичних навичок щодо розуміння, ідентифікації, функціонування, екологічної цінності та методів охорони пралісових екосистем. Курс спрямований на формування комплексного бачення пралісів як унікальних, недоторканих або мінімально порушених людиною природних лісових угруповань, що відіграють ключову роль у збереженні біорізноманіття, регуляції клімату та забезпеченні екологічної стабільності. Для досягнення цієї мети курс ставить перед собою такі завдання: • Вивчити концепції та термінологію: Ознайомити студентів з основними поняттями, що стосуються пралісів, включаючи їх визначення, типологію, структуру та динаміку розвитку.	

• Дослідити біорізноманіття пралісів: Надати знання про видове різноманіття флори та фауни, що населяє пралісові екосистеми, а також про унікальні адаптації видів до цих умов. • Проаналізувати екологічні процеси: Розкрити ключові екологічні процеси, що відбуваються в пралісах, такі як кругообіг речовин та енергії, сукцесійні зміни, взаємодії між організмами та роль пралісів у глобальних екологічних циклах. • Оцінити значення пралісів: Підкреслити екологічну, економічну, соціальну та культурну цінність пралісових екосистем, зокрема їх роль у збереженні біорізноманіття, регуляції клімату, водоохоронній функції та як об'єктів для наукових досліджень та екотуризму. • Ознайомитись з загрозами та викликами: Вивчити основні загрози, що стоять перед пралісовими екосистемами (наприклад, незаконні рубки, зміни клімату, пожежі, інвазійні види), та проаналізувати їх вплив. • Опанувати методи охорони та управління: Представити сучасні підходи та стратегії щодо збереження, відновлення та сталого управління пралісовими територіями, включаючи правові аспекти, міжнародні ініціативи та передовий досвід. • Розглянути приклади пралісових екосистем: Детально розглянути приклади найвідоміших пралісових екосистем світу та України, їх особливості та статус охорони. • Розвинути практичні навички: Сприяти розвитку навичок польових досліджень, моніторингу, оцінки стану пралісових екосистем та розробки рекомендацій щодо їх збереження.

4.Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 5. Здатність розробляти проекти та управляти ними.
- ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- СК 1. Здатність критично осмислювати проблеми лісового господарства й дотичні міждисциплінарні проблеми та приймати ефективні рішення щодо їх вирішення.
- СК 3. Здатність оцінювати регіональні особливості природно-кліматичних умов для організації ефективного лісового господарства, виконання лісами різнопланових функцій та збільшення площ лісів.

Результати навчання.

- РН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень.
- РН 3. Приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.
- РН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів.
- РН 9. Визначати критерії ефективності та обирати оптимальну стратегію ведення лісового господарства залежно від зовнішніх та внутрішніх умов;
- РН 12. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій й продуктів лісового та мисливського господарства та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

5. Організація навчання				
Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин		
Лекції		18		
Практичні		12		
Самостійна робота		60		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
Перший	Н4 Лісове господарство	Перший	Нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		Кількість год.		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота.
Тема 1. Праліси і старовірові ліси як об'єкт природної спадщини.....		2	1	5
Тема 2. Класифікація пралісів.....		2	1	5
Тема 3. Стадії розвитку пралісів.....		2	2	10
Тема 4. Структура пралісу.....		2	2	10
Тема 5. Методологічні підходи до ідентифікації пралісів і старовікових лісів.....		3	2	10
Тема 6. Нормативно-правові засади збереження пралісів в Україні.....		3	2	10
Тема 7. Проблеми збереження пралісів і старовікових лісів в Україні.....		2	1	5
Тема 8. Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи - об'єкт природної спадщини ЮНЕСКО.....		2	1	5
ЗАГАЛЬНА:		18	12	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Поточний контроль – до 40 балів за семестр; контроль самостійної роботи – до 10 балів за семестр; екзаменаційний контроль – до 50 балів. Сумарний підсумковий контроль – до 100 балів (сума балів за поточний, самостійної роботи та екзаменаційний контроль). Шкала оцінювання: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf			
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового екзаменаційного контролю за умови виконання усіх видів робіт, передбачені си́лабусом навчальної дисципліни і в процесі поточного контролю набрав не менше 25 балів.			

Підсумковий контроль	Підсумковий екзаменаційний контроль здійснюється у письмовій формі. Екзаменаційний білет включає п'ять питань кожне з яких оцінюється до 10-ти балів, а за екзамен виставляється сумарна кількість балів.
7. Політика навчальної дисципліни	
<u>Академічна доброчесність</u> дотримується при вивченні дисципліни. Зокремане допускається списування під час проведення поточних та підсумкових контрольних заходів, самостійного виконання навчальних завдань(для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей). Вимагається застосовування посилань на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. <u>Відвідування занять</u> є обов'язковим. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю, а з іншої причини – у вигляді співбесіди. Пропущені практичні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні негативні оцінки, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття, до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп. У випадку пропуску більше 50 % часу аудиторного навантаження студент недопускається до іспиту. <u>Неформальна освіта.</u> Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регулюється «ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf). Процедура перезарахування здійснюється при співпадінні назви неформальної активності з назвою освітнього компоненту та кількістю кредитів. Для перезарахування кредитів неформальної освіти створюється комісія для прийняття рішення. Результати навчання, які отримані у неформальній освіті, враховуються при оцінюванні самостійної Роботи студентів з відповідних дисциплін.	
8. Рекомендована література	
Основна література 1. Бондарук Г.В., Грищенко В.А., Делеган І.І. та ін. (2012). <i>Праліси Українських Карпат</i>. Київ: ТОВ "Макрос". 2. Заліський О.М., Кагало О.О., Смірнов Н.А. та ін. (2016). <i>Праліси і квазіпраліси Українських Карпат: посібник для науковців і природоохоронців</i>. Львів: ЗУКЦ. 3. Кучма Т.М., Парпан В.І., Стойко С.М. (2010). <i>Лісові екосистеми: Навчальний посібник</i>. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. (Розділи, що стосуються природних лісів та екологічних процесів). 4. Franklin, J.F., Spies, T.A., Van Pelt, R., Carey, A.B., Thornburgh, D.A., Berg, D.R., Lindenmayer, D.B., Harmon, M.E., Keeton, W.S., Shaw, D.C., Bible,¹ S.C., Abernethy, J., Ohmann, J.L. (2002). <i>Disturbances and structural development of natural forest ecosystems with silvicultural implications, using Douglas-fir forests as an example</i>. Forest Ecology and Management, 155(1-3), 399-423. 5. Lindenmayer, D.B., Franklin, J.F. (2002). <i>Conserving Forest Biodiversity: A Comprehensive Multiscaled Approach</i>. Island Press. 6. Peterken, G.F. (1996). <i>Natural Woodland: Ecology and Conservation in Northern Temperate Regions</i>. Cambridge University Press.	

Додаткова література

1. Генсірук С.А. (2002). *Ліси України*. Київ: Наукова думка.
2. Делеган І.В., Кузишин А.М., Смірнов Н.А. (2015). *Праліси і квазіпраліси Закарпатської області: інвентаризація та збереження*. Ужгород: Ліра.
3. Кравець О.В. (2017). *Екологія лісу: навчальний посібник*. Київ: Аграрна освіта.
4. Стаття 39-1 Лісового кодексу України "Охорона та збереження пралісів, квазіпралісів, природних лісів".
5. Sabatini, F.M., Burrascano, S., Kuemmerle, R., et al. (2018). *Where are Europe's last primary forests? Diversity and Distributions*, 24(10), 1426-1438.
6. Splechtna, B.E., Bartha, S., Herder, J., & Korpel, Š. (2005). *Structure and diversity of virgin European beech forests with a special focus on the Poloniny National Park (Slovakia)*. *Forest Ecology and Management*, 210(1-3), 1-13.

Інформаційні ресурси

1. Всесвітній фонд дикої природи (WWF) в Україні: <https://wwf.ua/>
2. Український природоохоронний рух: <https://uncg.org.ua/> .
3. Державне агентство лісових ресурсів України: <https://forest.gov.ua/> (Офіційні дані, політика у сфері лісового господарства, нормативні документи).
4. Primeval Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe (UNESCO World Heritage Site): <https://whc.unesco.org/en/list/1133/>.
5. Global Forest Watch: <https://www.globalforestwatch.org/>.
6. Google Scholar / ResearchGate / Academia.edu: Використовуйте ці платформи для пошуку актуальних наукових статей за ключовими словами "primeval forests", "old-growth forests", "praforests", "Карпатські праліси", "збереження лісів".

Викладач Клід В.В.